

11 травня 2010 року в Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка відбулися урочистості з нагоди завершення X Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика та вручення найпрестижніших премій переможцям. У конкурсі взяли участь майже 5 млн учнів загальноосвітніх навчальних закладів, професійно-технічних училищ, студентів вищих навчальних закладів України. На фото Олесь Дмитренко Ви бачите групу призерів конкурсу.

Докладний репортаж читайте в наступному числі "Слова Просвіти".

ПРО ЩО ГОВОРИТЬ НАРОД?

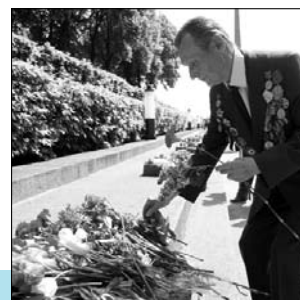
2–3

ЛЮДИ ВІДПОВІДАЮТЬ ВЛАДІ

6–7

УКРАЇНЦІ У ВИРІ ВІЙНИ

8–9

РОЗДУМИ ДИСИДЕНТА

10

АВТОГРАФІЧНА ЗНАХІДКА

14

ЯК УДОМА, ТАК І НА ЛЮДЯХ

● ЛИСТ ЧИТАЧА – ДО ДРУКУ!

Дмитро МІЩЕНКО,
письменник, лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка,
м. Київ

28 квітня 2010 р. представник України на Міжнародному форумі з питань Голодомору в нашій країні пані Новікова заявила на 5 каналі українського телебачення, ніби питання Голодомору в Україні 1932–1933 рр. може бути переглянуте міжнародною організацією, оскільки то була, як запевняла вона, "боротьба радянського режиму із заможним селянством, а не з народом України".

Як свідок і жертва тих подій заявляю: це безсоромна брехня, з якою Партія регіонів ішла до влади, з нею продовжує обривати минулі політичні події в нашій країні. Оголосити всіх українських селян куркулями... До такого навіть барон Мюнхгаузен не додумався б.

Мабуть, усім відомо, що заможне селянство ще 1929 року було розкуркулене і вислане на Соловки. Усі інші селяни України у 1932–1933 рр. були примусово чи добровільно охоплені колективізацією. Мені виповнилося на той час 12 років, я, як і всі, був приречений на голодну смерть і на власні очі бачив, як започатковувалася помста селянам-колгоспникам за опір ко-

лективізації. Влада звинуватила правління колгоспу в тому, що воно дозволило видати колгоспникам по кілограму зерна на трудодень як аванс за півріччя, і зобов'язала повернути зерно. Було створено буксирні бригади з місцевих посіпак, які ходили по хатах і забирали не тільки рештки зерна, а й борошно, дерть, пізніше навіть городину — горох, квасолу. То було восени 1932 р. Про оплату праці за рік годі було й мріяти, а до нового врожаю лишається принаймні вісім місяців. Оскільки не тільки коней, а й корів було забрано до колгоспу ще під час колективізації, селян-колгоспників прирікали на голодну смерть.

Влада мала на те якісь підстави? Як на її розсуд, підстави були. Передусім вона добре пам'ятала, який опір чинило українське селянство радянській владі під час громадянської війни, а ще й опір колективізації. А опір таки був, і повсюдний. Селян викликали до сільради й зобов'язували писати заяви про вступ до колгоспу. Тих, що опиралися, саджали на кілька днів у холодну (тюремна кімната при сільраді), знову змушували, аж доки селянин поступався правом бути господарем на власній землі. Пам'ятала влада й те, що в багатьох селах селяни з тих чи інших причин (чутки, прорахунки в організації) забирали назад коней, реманент і виходили з колгоспу.

Усе це влада взяла на карб і застосувала останній у її арсеналі спосіб коритися їй — геноцид, масове приречення народу на голодну смерть. Так і сталося: вимирали ж не окремі сім'ї, вимирали села, сільська Україна.

Пані Новікова як етнічна росіянка не зважилася сказати правду про Голодомор в Україні на Міжнародному форумі, тому вдалася до відвертої брехні. Далася їй взнаки і звичка однопартійців виголошувати брехливі промови. А може, була певна, що немає вже свідків того злочину, який вчинила радянська влада, тож можна спробувати й виправдатися. Помилується, свідки є, і я як один із них заявляю: це був геноцид, навмисне покарання всього народу за небажання бути слухняним рабом у російській імперській державі. Яким було жорстоким це покарання, годі й говорити. Лишається нез'ясованим одне питання: як може новостворений уряд Януковича дозволити таким "спеціалістам" обривати нас, громадян України, перед світовою громадськістю?

Від редакції.

Сьогоднішній випуск нашого тижневика ми уклали за читачькими листами — яскравою реакцією на дії влади. За чотири місяці 2010 року ми отримали майже тисячу листів. Будьмо разом!

Спалах соціально-політичного протесту, на думку організаторів, став однією з яскравих сторінок новітньої української історії, свідченням прагнення найчисленнішої тоді верстви українського народу — селянства — до свободи й власного шляху розвитку. Це спонукало до вивчення не лише сторінок історії українського селянства, а й історичного досвіду соціального буття селян у ХХ — на початку ХХІ століття. Відтак на конференції доповідали не тільки про учасників великого народного протесту, який спалахнув навесні 1930 року і тривав майже десятиліття, а й про сучасне життя українських селян. Пропонуємо читачам “Слова Просвіти” кілька цитат із доповідей учасників наукової конференції.

Доктор історичних наук, професор Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського Іван Романюк у доповіді “Про становище сільських населених пунктів України в другій половині ХХ—на початку ХХІ століття” зазначив: “За даними суцільного обстеження сільських поселень, станом на 1 січня 1996 р. у 5,9 тис. із 28,6 тис. сільських поселень живуть в основному люди старші за працездатний вік. Ці поселення не лише не здатні до самовідтворення, їм загрожує знелюднення і відмирання.

Згідно з демографічним прогнозом Мінекономіки України, складеним ще в середині 1990-х років, населення держави до 2026 р. мало зменшитись на 4 млн і становити 46,7 млн осіб. Але вже зараз нас менше.

У сільській місцевості впродовж 1998—2000 рр. більш як у 14 тис. сіл не зареєстровано народжуваність, у 4 тис. зовсім не було дітей до п'яти років. В Україні в 1998—2000 рр. було 7 514 бездітних сільських населених пунктів.

Кількісні втрати українського селянства за період з початку 1990-х до 2005 р. вражають. Якщо враховувати, що питома вага селян 2005 р. від загальної кількості населення України складала 32,3 % (15,3 млн осіб), то втрати одного мільйона жителів села за роки незалежності дорівнювали близько 50 % загального скорочення населення країни. Це відбувалося на тлі “стрибка” коефіцієнта природного скорочення мешканців села з 3,4 на тисячу осіб 1990-го до 10,3 2005 року. Загалом протягом 1994—2004 рр. середній вік працездатного населення села зріс із 54 до 58 років. Водночас чисельність освіченої молоді до 30 років скоротилася удвічі, а її частка серед працездатного населення склала 14 %”.

Старший науковий співробітник відділу новітньої історії та політики Інституту історії України НАНУ, кандидат історичних наук Людмила Ковпак доповідала про “Сучасне українське селянство та проблеми екології земельних ресурсів”: “Упродовж багатьох віків і до середини ХХ ст. українські чорноземи вважалися серед найкращих у світі. Так, у Музеї еталонів м'яса та ваги (Париж) експонували зразки з українськими чорноземи як взірцеві. Україна славиться тим, що на її частку припадає 30 % світових чорноземів. Проте щодо нинішнього стану українських полів, то результати проведених 2009 року проб французькою лабораторією “Galys SAS” виявилися не дуже втішними. За вмістом органічних речовин і найважливіших мікроелементів більшість українських ґрунтів дедалі менше відрізнялася від нечорноземів, що було спричинене передовсім безвідповідальним господарюванням.

Негативно позначалися на стані земельних ресурсів України такі чинники: нерациональне їхнє використання за умов командно-адміністративного господарювання, надмірне внесення мінеральних добрив, хімічних меліорантів і пес-

Фото Олеса Дмитренка

НАУКОВЦІ «ЗМОДЕЛЮВАЛИ» СЕЛЯНИНА ХХІ СТОЛІТТЯ

В Інституті лідерства та соціальних наук Київського університету імені Бориса Грінченка з ініціативи завідувача кафедри історії України і методики навчання, доктора історичних наук Арсена Зінченка відбулася наукова конференція “Селянство в ХХ столітті: моделі соціальної поведінки та участь у соціокультурних процесах”. Конференцію провели з нагоди 80-х роковин масового антиколгоспного руху українських селян.

тицидів, недосконалі проекти з меліорації у 1950—1980 рр., радіаційне забруднення ґрунтів унаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, тривале екстенсивне використання ґрунтів, порушення сівозмін, порушення ландшафтів через непомірну розораність земель. Існувала й проблема перевиснення тиску на ґрунт важкою сільгосптехнікою. Також не сприяли ефективному використанню земельних угідь й недоліки у проведенні аграрної реформи 90-х років ХХ ст.”

Доктор історичних наук Арсен Зінченко, доповідаючи про “Соціальні стосунки в українському селі у пострадянську добу”, повідомив: “Великі аграрні підприємства мають активне земельне лобі у Верховній Раді, близько 80 народних депутатів так чи інакше пов'язані з великим аграрним бізнесом. Саме цим і пояснюється законодавче збереження мораторію на продаж землі. Бізнесменам-аграріям вигідніше орендувати, а не скуповувати землю. По-перше, не всі власники паїв погодяться продати ділянки, що перетворить великі угіддя на шахові дошки. По-друге, придбання значних площ землі потребує величезних інвестицій, набагато вигідніше сплачувати невисоку ренту.

А про те, що справжні селяни уже давно перебувають у скрутному становищі щодо працевлаштування, а також різних махінацій орендарів, рейдерського захоплення пайових земель, розбазарювання майна, символічною платою за паї, низькими цінами за вироблену продукцію у селянських гос-

подарствах, чиновники воліють не говорити. Тому в подібних ситуаціях доведені до відчаю селяни самі добираються до справедливості, влаштовуючи страйки, голодування, безстрокові пікетування, перекриття шляхів.

Загальна безправність, відсутність дієвих механізмів державної підтримки й правового регулювання сприяли формуванню небезпечних соціально-психологічних настроїв безвиході й безперспективності. Найбільш трагічні наслідки мало те, що трудівники села втратили здатність працювати самостійно, наполегливо, виявляти ініціативу. Більшість із них оглядаються на колишню колгоспно-радгоспну систему, яка гарантувала працевлаштованість і, хоч і низький, але стабільний зарібок. Іншою стороною цих процесів є моральна деградація села, пов'язана із втратою перспективи, поява відчуття непотрібності, а звідси — зовсім близько до повальної алкоголізації. Скорочення культурно-просвітницьких установ на селі — шкіл, будинків культури, бібліотек — посилюють ці тенденції.

Для переважної більшості селян основною годувальницею як була “при колгоспах”, так і зараз залишається присадибна ділянка. На ній вони справді повноправні господарі, тож на свій селянський розсуд, наскільки дозволяє досвід і знання, вирішують — де, що й коли сіяти чи садити, скільки вносити добрив, обробляти хімікатами чи ні, продавати врожай і скільки, чи використати лише для власних потреб. Із отих самих городів і са-

дів харчується більше половини населення України, хоч від загальної кількості орної землі присадибні землі становлять лише 8—10 %. Слід мати на увазі, що київські уряди зовсім не переймалися справами присадибних селянських господарств. Тим часом в аграрному секторі особистими селянськими господарствами 2008 р. вирощено 98 відсотків загального врожаю картоплі, 86 % овочів, 85 % плодів і ягід, 21 % зерна, 14 % цукрових буряків та 19 % соняшнику. Вироблено 50 % м'яса, 82 % молока, 43 % яєць.

А щодо забезпечення власників присадибних ділянок необхідними технічними засобами, високоякісним насінням, добривами, то лише вряди-годи цим опікуються сільські ради чи дорадчі служби. Для райуправлінь сільського господарства — це “не їхнє питання”. Ніхто подібні запити не вивчає, а отже, скільки та яких технічних і матеріальних засобів потребує цей сектор, ніхто не скаже. В цьому й виявляється те, що київським урядам зовсім байдужа доля українського селянина. Вони формуються як представництва великих промислово-торгових та латифундистських кланів. Життя безпосереднього товаровиробника, спадкоємця землеробської традиції лежить поза їхніми інтересами”.

Провідний науковий співробітник Інституту історії НАН України, доктор історичних наук Сергій Падалка доповідав про “Новітні політичні стереотипи, міфи та детермінанти змін”. Зокрема він зупинився на діяльності органів місцевого са-

моврядування: “2005 р. сільські ради керувалися більш ніж 700 законами, указами, постановами уряду, іншими нормативно-правовими актами.

Через брак коштів сільські ради не могли ефективно виконувати основну роботу — працювати з громадянами. В середньому працювало 3—4 штатні спеціалісти. Заробітна плата залишалась мізерною (2004 р. — 258 грн, 2005 р. — 265 грн, 2006 р. — 415 грн).

Недостатнє фінансування потреб села було зумовлене й недосконалою бюджетною політикою. Доходи сільських рад становили 2—3 % доходу держбюджету, хоч у селах проживало 33 % населення країни. До бюджету сільрад надходило 22,5—25 % прибуткового податку робітників, службовців, працівників соціальної сфери, що проживали на селі. 2003 р. лише чотири районні бюджети із 490 були самодостатніми. Надходжень сільрад вистачало лише на часткове поточне утримання установ соціальної інфраструктури та на окремі соціальні видатки. Освітні, лікарняні установи фінансували через субвенції з центрального бюджету. Отже, склалася парадоксальна ситуація, коли кошти спочатку вилучали із села, а потім через центральні органи частково повертали”.

Кандидат історичних наук, доцент Київського університету імені Бориса Грінченка Леонід Панасюк зробив історико-політологічний аналіз білінгвізму в Україні: “Як результат мовної політики СРСР, в Україні спостерігається логічне звуження сфери використання української мови від села до міста, щоправда, за останні роки відбулися зміни у плані розширення сфери за рахунок офіційного плану та деякою мірою — масової інформації. Головним суперником справи реалізації української мови виступає сформована російськомовна атмосфера великих міст, що породжує ефект мовного диктату середовища.

Постання суржиків спричинене намаганням носіїв української сільської говірки, або й літературного стандарту, пристосуватися до російськомовного міського середовища. Соціальне середовище, в якому виникає досліджуваній різновид усного мовлення, — це сільські жителі, що пристосовуються до російськомовних мешканців міста. Утворюється він шляхом стихійного засвоєння російської мови при безпосередніх контактах з її носіями, внаслідок хаотичного заповнення зруйнованих ланок структури української мови елементами поверхово засвоєної російської.

Отже, саме асимільоване, зрусифіковане під впливом мовно-культурної політики російської імперії та здебільшого радянської держави “селянство” українських міст, особливо Східної України, стало величезним прошарком сучасного російськомовного населення держави, що активно та досить ефективно використовується нині проти повернення України до українства, української культури, мови, традиційних цінностей і стоїть на заваді відродження та розвою української нації”.

Участь у конференції взяли майже два десятки науковців із чотирьох областей України та Києва, студенти і викладачі Київського університету імені Бориса Грінченка, представники громадськості. Організатори конференції сподіваються, що її наукові напрацювання, з одного боку, стануть у пригоді для подальшого вивчення селянської проблематики, а з іншого — допоможуть сформуванню реалістичну оцінку становища українського села задля розробки оптимальної, соціально зваженої й справедливої аграрної політики.

Підготував
Євген БУКЕТ

«ЖИЗНІ ДЖЕРЕЛА» УКРАЇНСЬКОГО ШЕКСПІРОЗНАВСТВА

Дмитро ЧИСТЯК

Справді, шекспірознавчі студії в Україні віднедавна значно поживались. Торік 23—24 квітня у Запоріжжі проведено Міжнародну наукову конференцію “Поетичний універсум “Сонетів” Вільяма Шекспіра: рецепція, дослідницькі інтерпретації, переклади”. Під орудою Лабораторії ренесансних студій, що є спільним проектом Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України і Класичного приватного університету (м. Запоріжжя), створено Український міжвузівський науково-дослідницький Шекспірівський центр, Український шекспірівський портал, науковий щорічник “Шекспірівський дискурс”. Аж ось — нове свято для кожного шанувальника шекспірівського слова!

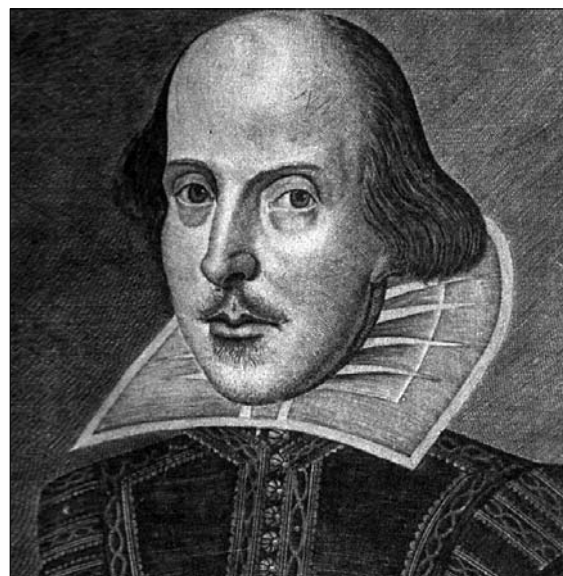
Тематика конференції засвідчує поглиблення наукового інтересу насамперед у площині зв'язків творчості Великого Вілла з українським літературним, перекладацьким, і ширше — культурним контекстом. Творчості Т. Шевченка присвятили свої доповіді Л. Задорожна, Т. Бовсунівська, С. Росовецький; Фінтика Шляхтиченка — М. Суліма; Ф. Прокоповича — П. Білоус; І. Франка — Г. Нога; О. Корнійчука — Тетяна Свербілова; П. Куліша — Світлана Задорожна, О. Боронь; Оксани Забужко — Вікторія Мислива; Бориса Тена — Б. Білоус; І. Костецького — Д. Дроздовський; М. Рудницького — А. Василик; Ю. Андруховича — Л. Коломієць.

В Інституті філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка відбулась Міжнародна наукова конференція “(Інтер)національний Шекспір: вектори рецепції”, яка згуртувала науковців із різних куточків України, а також США, Росії та Польщі. Високий рівень виголошених доповідей підтверджує: українське шекспірознавство виходить на новий етап розвитку.

До проблем історії й перспектив українського шекспірознавства звернулися академік М. Жулинський, Ю. Черняк, М. Антоновська. Широко представили взаємодію зі світовою літературою, передовсім англійськомовною, текстами Вірджинії Вулф, Наталія Любарець і Катерина Мудрак; П. Акройда — Наталія Жлуктенко; Т. С. Еліота — Тетяна Михед; Б. Гарсон — Наталія Висоцька; Р. Генрік — Ірина Безродних; В. Уйтмена — Дар'я Москвітін; Р. Бредбері, Дж. Апдайк, Т. Пратчета — Наталія Криницька, але також бельгійською (твори М. Метерлінка — Д. Чистяк) та російською (І. Ільф, Є. Петров — Рима Грінхил) літературами в рецептивній, дискурсивній, типологічній та інтертекстуальній парадигмах. Водночас провадяться цікаві студії вписування шекспірівського тексту як культурної метафори у німецькому романтичному каноні (Б. Шалагінов), в поезиї англійської готики (Ганна Малієнко), у російській культурі (В. Шестаков, Катерина Василюк), у літературі доби постмодернізму (Ксенія Борискіна, Дар'я Лазаренко), у контексті пошуків європейської ідентичності

(Наталія Торкут) та постколоніальної культури (Олеся Штанюк), застосовуються елементи міфокритичного аналізу (Світлана Левітас).

Перспективний напрям — вивчення доробку В. Шекспіра в інтермедіальному діалозі — зокрема із театральними постановками в Україні (Майя Гарбузюк), із кібернетичним простором (К. Тарасенко), кіноекранізаціями (Олена Дубініна), мультиплікаціями (О. Пронкевич), медіапростором (Катерина Сінкевич), музикою (Б. Шалагінов) і живописом (Олександра Філоненко). З іншого боку, творчість Великого Барда слушно вписується в контекст культурних практик Ренесансу — трансформацію античної традиції (І. Мегела, Г. Храброва), сонетарію Ф. Петрарки та елізаветинців (Анастасія Коковець, Вікторія Шереметьєва), роману “Зелото” Е. Манді (Ганна Лещенко), жестової стихії (Ганна Козьмик), узусу термінології Любові (Марія Габлевич). Разом із тим робиться ретель-

на інвентаризація сучасних іноземних підходів до аналітики текстів В. Шекспіра (Ю. Ковбасенко, С. Ніколаєнко, Т. Шадріна).

Враженнями про конференцію ми попросили поділитися одного з її найактивніших організаторів, професора Київського національного університету імені Тараса Шевченка Наталію Юрївну Жлуктенко: “Визначаючи напрями наукової дискусії, ми поставили перед собою завдання — окреслити найсуттєвіші вектори сучасної рецепції доробку Шекспіра і сконцентруватися на головному, аби усвідомити найважливіші проблеми. Практично кожний із аспектів обговорення на пленарних і секційних

засіданнях може бути темою нової конференції чи наукових читань. Сподіваємося, що наша спільна духовна праця триватиме надалі. На київській конференції було багато науковців, хто зібрався на ювілей сонетарію Шекспіра у Запоріжжі 2009 року, але долучилися нові учасники, і хотілося б, щоб коло тих, хто не байдужий до Шекспірового слова, зростало, і разом з тим, високим залишався науковий рівень представлених доповідей.

Найперспективнішим серед напрямів подальшої роботи вважаємо проблему “Шекспір в Україні”. Існує гальмна потреба підсумувати досвід наукової, перекладацької, мистецької рецепції Шекспіра. Ми дізналися чимало нового, відкрили для себе забуті сторінки української Шекспіріани. Прагнемо продовжити діалог, адже побачили, як це об'єднує істориків, теоретиків, компаративістів, перекладачів, мистецтвознавців. Збагачує інтелектуально і духовно всіх, хто береться за цю справу”.

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ БУДДИ В ЛОНДОНІ

Анастасія КОХАН,
Лондон
Фото Райан КІГГЕЛЬ

Лондон — столиця багатьох культур. Люди різних національностей і віросповідань приїжджають сюди. Дехто залишається жити і народжує дітей, яких виховують у повазі до інших культур. Тут на місцевому і національному рівні влаштовують святкування різних подій, принесених із різних куточків світу. Одним із таких святкувань став концерт у Чісвік Таун Холі на честь дня народження Будди. Це щорічна

подія, яка збирає не лише уродженців Бірми, а й корінних британців, які цікавляться іншими культурами.

Цього року концерт влаштував монах-буддист Сейн Тун Аунг, 70-річний бірманець, який об'їздив півсвіту, виконуючи свою місію, і одного дня у 80-х роках зупинився у Лондоні пропагувати історію, культуру і релігію своєї країни. Починав на вулиці перед Музеєм воскових фігур Мадам Тюссо, а тепер організовує великі релігійні святкування в Чісвік Тауроз.

Концерт розпочався молитвою бірманською мовою та національним співом, де співак виходить із мікрофоном у повсякденному одязі, а інші виконують роль декорацій — у розкішних квітчастих вбраннях танцюють або просто сидять у кутку сцени.

За співом відбулося незабутнє театральне дійство — на тлі бірманської музики в живому виконанні актори танцями, рухами і словами (англійською) розповіли історію Будди.

Такий підхід здається найгуманнішим та наймудрішим — мати власну віру (або невіру), поважати інших. І не обов'язково бути буддистом, щоб прийти і насолодитися чудовим співом, музикою і театром, влаштованими на честь Будди.

ВІТАЛЬНА ЛЮБОВІ МІНЕНКО ДО ЇЇ СЛАВНОГО ЮВІЛЕЮ

Валерій ФРАНЧУК,
лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка,
заслужений художник України,
лауреат премії імені Василя Стуса

Упевнений, що обов'язково знайдуться чесні мистецтвознавці,

які візьмуться за величну справу розшифрувати “Код Любові Міненко”. Та коли то буде, а поки що візьму на себе сміливість і спробую роз-

повісти про цю славу мисткиню.

Вражає її чистота і віра. Не один десяток років ця жінка, невгамовна “амазонка”, як сказав славний Опанас Заливаха, сучасного українського мистецтва виборює на слезах і крові дорогу в мистецтві. Прабатьківська “борозна”, якою, як вправний орач, Любов Міненко із твору в твір прокладає до душ глядачів свої думки й ідеї, щоразу поглиблюючись у творчих пошуках. Її місія світла, а живопис бездоганно композиційно витриманий і глибоко втрамбований в український мелос, діє на грані реального і божественного. Вона проводить лінію (рілліу) на полотні, й та лінія запрошує тебе в дивну подорож благословенною правічною отчою українською землею. Люба виплітає візерунки-мережива дивовижної пластички, вирає веселковими барвами, поглинає фантастичність, і в той же час простотою вирішення. Це вихор її темпераменту, вісь зв'язку землі й неба, часу й простору, живий

зразок високої жертвовності Любові Міненко до своїх витоків, до України, з якої бере тепло талант сучасної української мисткині. Душа її наскільки ніжна, настільки й ранима. Вона вимагає уваги й підтримки. Люба своєю творчістю хоче приголубити всіх, розповідає свою притчу про любов і про нас.

Чому ж керівництву Національної спілки художників України бракує часу почути її спів?

Чому держава не вважає за потрібне віддячити достойно цій трудівниці за її високу “борозну” на сучасній українській мистецькій ниві, яку виорює й засіває світлом і добром Любов Міненко?

Якось Євген Олександрович Сверстюк сказав: “Вона ще здивує світ!” Моя ж думка як художника така: Любов Міненко вже давно дивує світ. Люди України її бачать, знають і шанують, але, на жаль, від державної влади жодної уваги немає і до шістдесятиріччя.

ПАМ'ЯТІ АРТИСТА, ПАТРІОТА І ДРУГА

Світлана ОРЕЛ,
журналіст, голова Кіровоградського об'єднання ВУТ “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка

Пішов із життя народний артист України Іван Кравцов. Ще зовсім недавно біля пам'ятника Шевченку чули ми в його виконанні тривожне поетове “Мені однаково...”, зустрічалися на Шевченківських заходах у бібліотеці імені Бойченка, на громадських слуханнях з приводу перейменування міста. Ще встиг Іван Васильович разом з іншими відомими кіровоградцями посадити свою ялинку на алеї у міському Дендропарку.

І раптом — смерть. Інфаркт. І немає сили, яка б допомогла, протягувала, повернула. На серце він слабував давно. Може, тому, що без серця у його професії — ні ту-

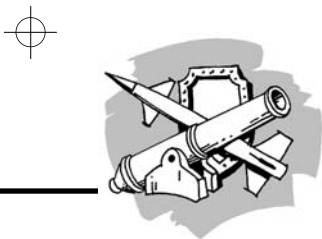
ди, ні сюди. Адже був він артистом народним не за формальним званням (якого так часто прагнуть і домагаються пихаті нездари), а за покликанням, за станом душі. Створене ним на сцені — непересячне, неперебутнє, непровінційне, глибоко правдиве і хвилююче. І при цьому — ні крихти пихи, амбіцій, прагнення до шанувань і відзначень, яке, на жаль, так характерне багатьом, навіть справді талановитим митцям.

Учень Мар'яненка, він був живою з'єднувальною ниткою з театральною школою корифеїв і буднями нинішнього Кіровоградського академічного музично-драматичного театру імені Марка Кропивницького.

Знаю зовсім небагато, хто все, що відбувається в країні, переживе як події власного життя,

беручи близько до серця наші проблеми, невдачі, поразки, яких, на жаль, більше, ніж перемог чи здобутків. Таким був Іван Васильович. Віртуоз акторської гри на сцені, він, як дитина, вражався цинізмом і продажності політиків, розбіжностям їхніх слів і справ. І не жалкував часу, енергії, серця, аби передати хоч молодшим оте справжнє, українське, яке не дасть вчоргове схибити, яке врешті стане підставою до того, аби поважати самих себе і не дати паплюжити свої святині.

Наше ближче знайомство відбулося під час одного з інтерв'ю майже два десятиліття тому. Відчувши спорідненість душ, ми стали друзями й однодумцями. Тому ця втрата для мене — не лише втрата визначного актора, небайдужої людини, а й частинки душевного світу. Коли відходять такі люди, лишається порожнеча, яку нічим заповнити...

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Петро ЧЕРНЕГА, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри етнології Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова
Фото Олесь ДМИТРЕНКА, зроблені 9 травня 2010 р. в Києві

За умов жорстокого сталінського терору і геноциду жив український народ в очікуванні війни. Етнічні українські землі напередодні війни перебували у складі чотирьох держав. Понад 7 млн українців проживали в Польщі, в складі якої перебували Галичина і Західна Волинь. Понад 373 тис. українців, доведених до відчаю жорстокою політикою польського уряду — пацифікацією (“вмиротворення”), — змушені були емігрувати із Західної України.

Закарпатська Україна належала Чехословаччині. На території цієї країни проживали понад 560 тис. українців із 760 тис. населення. Північна Буковина входила до складу Румунії, в межах якої проживали 875 тис. українців з 1400 тис. мешканців краю. Після возз'єднання у складі УРСР Західної України, Північної Буковини і трьох повітів Бессарабії населення республіки становило 41 657 тис. жителів, а її територія розширилася до 565 тис. кв. км.

Понад 10 млн українців проживали в Російській Федерації, куди їх завела трагічна доля, що переслідувала наш народ протягом століть.

Українців було втягнуто у вир війни ще на початку 1939 р. Сейм Карпатської України 15 березня 1939 р. проголосив державну незалежність, цього самого дня війська Угорщини — союзниці Німеччини — перейшли кордон нової держави. На допомогу захисникам Карпатської України прийшли галичани, члени ОУН, але після запеклих боїв збройні формування молоді держави було розгромлено, а сама вона через кілька днів перестала існувати. Загинуло понад 5 тис. українських патріотів.

Розв'язавши Другу світову війну, ні Гітлер, ні Сталін не мислили про перемогу без використання могутніх продуктивних сил і стратегічно важливого положення України.

Із перших днів війни тисячі українців, які перебували в польських збройних силах, брали участь у запеклих боях із фашистськими загартниками, а після нападу СРСР 17 вересня 1939 р. на Польщу змушені були воювати з українцями Червоної армії.

У процесі радянізації Західної України сталінським режимом протягом 1939—1940 рр. було репре-

совано й депортовано у північно-східні регіони СРСР понад 1 173 тис. осіб, що становило 10 % населення краю. Більшість із них — українці, близько 352 тис. поляків.

У роки Великої Вітчизняної війни територія України перетворилася на місце гігантського двобою між радянськими та німецькими військами. Протягом червня-листопада 1941 р. Червона армія втратила близько 5 млн воїнів. У полон потрапили 3,8 млн солдатів і офіцерів, серед яких 1,5 млн становили українці. До кінця року збройні сили СРСР втратили 67 % стрілецької зброї, 91 % танків і самохідних артилерійських установок, 90 % гармат і мінометів, 90 % бойових літаків. Втрати німців становили 245 тис. вбитих і поранених, 12 тис. пропали безвісти. Сталін 6 листопада 1941 р. заявив на засіданні Московської ради депутатів трудящих, що Червона армія втратила 350 тис. воїнів убитими, 378 тис. пропали безвісти і 1 020 тис. поранені. Ворог, за його словами, втратив 4,5 млн солдатів і офіцерів, що не відповідало дійсності.

Оперативне поповнення лав діючої армії в перші місяці війни проводили переважно за рахунок населення України. У результаті мобілізаційних заходів, а також надходження бійців і командирів із винищувальних батальйонів і загонів народного ополчення з республіки до армії й флоту в цей період було направлено близько 3 185 тис. осіб. “Є підстави вважати, — пише дослідник цієї проблеми В. Гриневич, — що в частинах і з'єднаннях, які билися в Україні 1941 р., мешканці республіки становили не менше 50 % особового складу”.

Після трагічних поразок на фронтах 1941—1942 рр., захоплення України від німецьких загартників. На початок 1944 р. у військах 1-го Українського фронту налічувалося 200 тис. українців, 2-го — 66 352, 3-го — 140 882 (росіян, зокрема уродженців України, тут було майже 300 тис.).

Призовників, не навчених військової справи, зразу кидали в бій, нерідко без зброї. У другій половині 1944 р. мобілізація населення України до збройних сил зростала. У загальновійськових арміях 1-го Українського фронту мешканці

республіки становили від 60 до 80 %. А в окремих арміях 2-го і 3-го Українських фронтів, що билися вже за межами України, відсоток українців перевищував 50. Українці переважали в піхотних частинах серед рядового складу, а там, де була потрібна спеціальна підготовка, і серед командирів вони не стали найчисленнішою національною групою. Як зазначають дослідники, упродовж 1943—45 рр. червоноармійцями стали близько 4,5 млн мешканців республіки.

Протягом 1942—45 рр. сталінський режим здійснював в Україні достроковий призов до збройних сил сімнадцятирічних юнаків. На березень 1945 р. у чотирьох військових округах України було мобілізовано понад 265 тисяч. Нині відомо, що кількість українців, які пройшли війну в складі збройних сил СРСР — не менше 7 млн осіб. Це значно перевищує 4,5 млн, що часто наводили в дослідженнях, написаних за радянської доби.

Значних масштабів сягала і мобілізація жінок. Армія потребувала медсестер, снайперів, телефоністок, стенографісток, друкарок, кухарок, праль тощо. Понад 2 млн жінок з республік Радянського Союзу брали участь у війні, 800 тис. із яких перебували безпосередньо на фронті.

До 65-ої річниці перемоги країн антигітлерівської коаліції

Друга світова війна була для українського народу не лише трагедією, а й героїчною боротьбою з двома тоталітарними режимами в ім'я перемоги та виживання нації. Війна як історична подія продовжує відігравати суттєву роль у духовному і політичному житті української спільноти, залишається вагомим складовою її історичної свідомості, актуальною темою постійних суспільних дискусій і гострої політичної боротьби, зокрема щодо місця і ролі України у боротьбі двох антилюдських режимів.

Із 22 червня 1941 р. до 2 вересня 1945 р. сталінський режим мобілізував у Червону армію близько 34,5 млн громадян на додачу до тих 5,5 млн, які перебували в її лавах до початку війни Німеччини з СРСР. І це без мобілізації на війну з Фінляндією і Польщею у 1938—1940 рр., без військ НКВС і НКДБ. У збройні сили Німеччини було мобілізовано понад 16 млн людей.

За мужність і хоробрість, виявлені в боротьбі з ворогом, 2,5 млн жителів України було нагороджено орденами і медалями, понад 2 тис. удостоєно звання Героя Радянського Союзу, зокрема 32 — двічі, один тричі.

Чимало мешканців України брали участь у русі Опору: партизанських загонах, підпільних організаціях, саботажних акціях. Радянська історіографія подає надзвичайно перебільшені дані про кількість партизанів і завдані ними втрати окупантам.

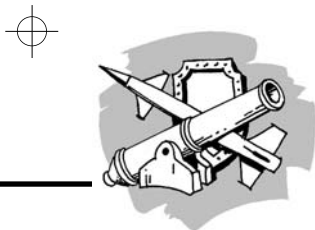
В Історії Української РСР (К., 1977, Т. 7, С. 510) автори пишуть, що у тилу ворога в Україні діяло 60 партизанських з'єднань, близько 2 тис. загонів і груп, у яких налічувалося 500 тис. партизанів. Нині науковці справедливо піддають сумніву остаточні дані щодо втрат, завданих ворогові, й кількості учасників опору. Відомий дослідник цієї проблеми А. Чайковський стверджує, що у вересні 1944 р. на окупованій території України діяли 227 партизанських загонів чисельністю 70 370 бійців, а протягом 1941—

1945 рр. цією формою боротьби було охоплено близько 180 тис. осіб, включно з тими, які боролися на території країн Центральної й Південно-Східної Європи. Переважну більшість особового складу партизанських загонів складали мешканці України. Партизани завдавали ударів по комунікаціях, гарнізонах і важливих стратегічних об'єктах, порушували нормальне постачання ворожих військ, нерідко відволікали на себе чималі сили противника.

Характерною особливістю Другої світової війни для українського народу була боротьба ОУН та УПА за відродження незалежної соборної Української держави. Після проголошення 30 червня 1941 р. у Львові незалежної Української держави німецьке керівництво розпочало проти націоналістичної репресії, адже не мало планів і не бажало відновлення Української держави. З початку 1942 р. ОУН та створена нею УПА перейшли до збройної боротьби проти фашистських окупантів. Своїми діями вони завдали втрат ворогові в живій силі й техніці.

Щодо чисельності збройних формувань українського національно-визвольного руху, то досі історики не мають однозначної оцінки. Суперечлива за змістом також інформація документів архівів УПА, німецького і радянського військового командування. У звіті відділу абверу “Схід” — “Український національний рух Опору УПА” від 1 листопада 1944 р. та “ОУН-УПА” від 3 листопада 1944 р. чисельність загонів УПА оцінюється від 80 до 100 тис. бійців, але зазначається, що окремі українські джерела називають цифру від 400 тис. до 2 млн осіб. У цьому випадку, вірогідно, малася на увазі інформація керівництва радянських партизанських загонів і органів Наркомату внутрішніх справ, що регулярно направлялася до Москви. Так, нарком внутрішніх справ УРСР В. Рясний в акті передачі справ своєму наступнику Т. Строкачу від 16 січня 1946 р. пише, що “боротьба з бандитизмом у західних областях Української РСР з лютого 1944 р. до 1 січня 1946 р. характеризується такими даними: проведено чекістсько-військових операцій — 39 773; вбито бандитів — 103 313; затримано бандитів — 110 785; заарештовано учасників ОУН — 8 370; заарештовано активних повстанців — 15 959; прийшло з повинною бандитів — 50 058”. Загальна кількість учасників ОУН-УПА становила, за даними наркома, понад 288 тис.

Хоч би якою була чисельність загонів ОУН-УПА, беззаперечне історичне явище у формі українського національно-визвольного руху, який спирався на найширші верстви населення і був спрямова-

ний проти радянського та німецького окупаційних режимів, польських збройних формувань за відродження соборної Української держави.

Українці брали активну участь у лавах борців європейського руху Опору. Протягом війни гітлерівці вивезли на каторжну працю до Німеччини понад 2 млн жителів України. Саме вони, а також військовополонені за першої можливості втікали до партизанських загонів, ішли в підпільні організації.

За активну участь у боротьбі з фашизмом сотні наших співвітчизників відзначено високими урядовими нагородами європейських країн.

Численна діаспора за кордоном спричинилася до того, що українці склали певну частину збройних формувань держав, втягнутих в Другу світову війну. Як свідчать різні джерела, протягом війни від 35 до 150 тис. українців служили в армії Канади. На багатьох континентах тисячі етнічних українців зі зброєю в руках відстоювали національні інтереси США. П'ять тисяч українців воювали на різних фронтах Західної Європи у складі французького Іноземного легіону. А в русі Опору Франції боротьбу з німецькими окупантами вели українські курені ім. Т. Шевченка, І. Богуна та підрозділ під командуванням поручика Круковського.

Колішні громадяни Польщі — українці за походженням вступали до польської армії, що формувалася на території СРСР. У збройних формуваннях Чехословаччини, які також були створені в СРСР, воювали 11 тис. закарпатських українців. У складі армії антифашистського табору українці зробили значний внесок у розгром німецьких загарбників та їхніх союзників.

Україна, з огляду на її геополітичне і стратегічне положення, стала епіцентром європейського театру воєнних дій. На її землях з 22 червня 1941 р. і до визволення 28 жовтня 1944 р. Червоною армією було проведено 29 з усіх 76 стратегічних і фронтових наступальних та оборонних операцій. Забезпечення їх лягло тяжким тягарем на плечі місцевого населення, призвело до великих руйнувань міст, сіл і господарства.

Український південний напрямок був основним, бо саме там вирішувалася доля народів Європи. У 1941—1945 рр. на українському театрі воєнних дій було зосереджено від 57,1 до 76,7 % загальної кількості дивізій ворога, 60,5 % із них розгромлено саме на цьому фронті, тоді як на інших фронтах зазнали поразки 176 дивізій вермахту.

Український народ приніс на вівтар Перемоги величезні жертви. Втрати України у війні становили 40—44 % загальних втрат СРСР. 1945 р. залишилося 27,4 млн чоловік із 41,7 млн, що проживали 1941 р. в республіці. Протягом війни населення Західної України зменшилося з 9,4 до 3,5 млн осіб.

Гітлерівці вивезли з республіки до Німеччини понад 2,3 млн молоді для роботи в господарстві рейху. Понад 5,5 млн було розстріляно і закатовано фашистами у 230 концтаборах і гето та у 250 місцях масового знищення населення. Досі не встановлено кількості українців, які загинули на фронтах війни. Цифра 2,5 млн воїнів-українців подана ще у радянській історіографії й не відповідає дійсності. Демографічні втрати УРСР з 1 січня 1941 до 1 січня 1945 р. становили 13 млн 584 тис.

Сталінський режим не відставав від гітлерівського у сваволі. За період Другої світової війни він знищив і депортував у райони Крайньої Півночі й Сибіру 1,5 млн невинних людей, головно жителів західних українських земель. Але цього вдалося замало, і 22 червня 1944 р. Наркомат внутрішніх справ і Наркомат оборони СРСР видали наказ про виселення “в окремі краї Союзу РСР всіх українців, що мешкали під владою німецьких окупантів”, але “після того, як буде зібраний урожай і зданий державі для потреб Червоної армії”.

Досі деякі історики сприймають його як фальшивку, скомпоновану ворогом. Але Ф. Чув у книжці “Солдати імперії”, виданій у Москві 1998 року, надрукував цей наказ. Документ йому передав, а також підтвердив його ідентичність нарком внутрішніх справ Української РСР 1944 р. В. Рясний, який зазначив, що “кілька ешелонів мої хлопці заповнили і відправили. Але згодом виконання цього наказу нагло припинилося”.

Великий внесок українського народу в перемогу над ворогом, небували жертви й мучеництво справедливо дістали міжнародне визнання. 1945 року Україна стала членом-засновником ООН.

Возз'єднання всіх українських земель, як і вступ України до ООН стали важливим кроком на шляху втілення в життя споконвічної мрії українського народу про відродження своєї незалежної соборної держави.

ВРЯТОВАНИ. ЗБЕРЕЖЕНІ. ПОВЕРНЕНІ

Олександр ЛИТВИНЕНКО
Фото автора

За роки Другої світової війни Україна втратила 46 мільйонів архівних справ, більш як 51 мільйон рідкісних книжок, понад 300 тисяч музейних експонатів. Деякі з цих реліквій тільки зараз починають повертатися.

Так, з нагоди 65-річчя Перемоги у виставковому залі головної експозиції Меморіального комплексу “Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941—1945 років” відкрилася виставка, де експонують 1500 цінних речей. Вони зникли з України в роки гітлерівської окупації. Серед повернутих раритетів — хоругва запорозького Самарського куреня (1772 р.), Актова книга Володимирського градського суду (1595 р.), книги з бібліотеки митрополита Флавіана, єдина в Україні підписна картина голландського художника Бельга Корнеліса, яку вважали втраченою після вивезення колекції музею Богдана і Варвари Ханенків до Німеччини.

На виставці експонують і таку неординарну знахідку, як частина приватної солдатської кореспонденції червня—вересня 1941 року. Її залишили невідісланою на пошті Кам'янець-Подільського, а згодом окупанти вивезли до Австрії. Понад 65 років 1186 листів зберігалися нерозгорнутими у фондах музеїв Відня. А в лютому 2010-го їх передали співробітникам Меморіалу, які знайшли вже 200 родин адресантів. Дехто навіть зміг прийти на виставку, де йому повернули найцінніші сімейні реліквії — листи з фронту від рідних.

— Якщо у світі є дива, то це вони! Тримаю лист від найдорожчої людини — від батька, а руки тремтять, — зі сльозами каже киянка Ольга Іванівна Стасюк. — Він був старшим агрономом Макарівської МТС, пройшов усю війну, визволяв Харків, Одесу, Софію. Перемогу зустрів у Будапешті. Повернувся додому лише у липні 1945-го після тяжкого поранення. А цей трикутник завжди нагадуватиме про його любов до нас...

Виставка “Врятовані. Збережені. Повернені” викликала неабиякий інтерес. Як зазначив генеральний директор Меморіального комплексу “Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941—1945 років” Іван Ковальчук, за перші чотири дні роботи її відвідало вже близько п'ятнадцяти тисяч осіб. Тож слід продовжувати повернення культурних та історичних цінностей на Батьківщину. Це має бути одне з першочергових завдань зовнішньополітичної діяльності українського уряду.

Я ВІНІС ЦЮ «СОВІСТЬ» ЧЕРЕЗ ПАРКАН

Надія КИР'ЯН

У кіноклубі “Сінематограф-3000” прозаїк, драматург, режисер, актор Олександр Денисенко нещодавно представив художній фільм “Совість” (за сценарієм Володимира Денисенка та Василя Земляка) — відновлену редакцію правдивої розповіді про трагічні події в Україні під час Другої світової війни.

Кінокартина свого часу була репресована. Про це розповів Олександр Денисенко, син режисера й одного з авторів сценарію: “Фільм знято за ініціативою мого батька, який тоді був викладачем кінофакультету Київського театрального інституту. Кожному сту-

дентові акторського факультету надавали невеликі кошти для захисту дипломної роботи. Зібрали ці гроші, а все інше робили на энтузіазмі. Ролі грали батькові студенти”.

Знімали однією камерою, до якої прив'язували об'єктиви мало не мотузками, оскільки об'єктиви до камери не підходили, — розповів пан Олександр. Плівку дістали ту, яка залишилася від аерофотозйомок. Проявляли просто в наметі. За цих умов зняли фільм, який отримав гран-прі на кінофестивалі Івана Миколайчука, був відзначений на кінофестивалі у Монреалі.

“Я знімався у фільмі малим хлопцем, — розповів Олександр

Денисенко. — Грав роль єдиного жителя села, який дивом залишився живий. Знаю, як батько переживав, коли картину нищило вище керівництво. Йому казали: “Як це ви показали українців, які себе не зрадили? Такого не може бути”.

1986 року фільм продемонстрували на конфліктній комісії. Вирішили його відновити. Але після перегляду картина зникла. Олександр Денисенко доклав багато зусиль до пошуків фільму, звертався до впливових людей. Нарешті йому сказали: “Сашку, приїзди. Вночі на територію кіностудії імені Довженка підкинули твою “Совість”. Я не повідомив офіційне керівництво, що фільм знайшовся, а вкрав цю “Совість” і вініс через паркан”.

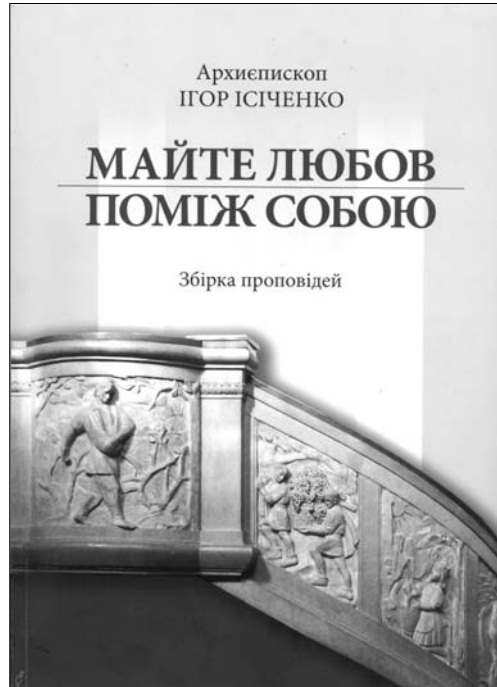
1989 року фільм стараннями Олександра Денисенка відновили. Але навіть тепер, у зв'язку з 65-річчям Перемоги, фільм виявився нікому не потрібним, як, до речі, й усе українське кіно. Держава до нього інтересу не виявляє.

Сестра Володимира Денисенка пані Галина розповіла, що цей День Перемоги сприймає зі сльозами на очах, оскільки була свідком того, скільки жертв війни було в Україні, багатьох можна було уникнути. Фільм брата названо “Совість”, бо совість перевершує страх смерті. “Ми повинні зробити висновки з трагічних подій, які пережила Україна, зокрема, моє село Медвин, щоб нас ніхто не покорило. Нині нам не загрожує смерть, але в сучасній ситуації загрожує рабство. Не можна цього допустити”, — сказала пані Галина.

Ганна ТРЕГУБ,
Національний університет “Києво-Могиланська академія”

СЛОВО ЛЮБОВІ — ПОНАД ЧАСОМ

У Києво-Могиланській академії було презентовано нову збірку проповідей архієпископа Харківського і Полтавського Ігора (Ісченка) “Майте любов поміж собою”. Видання побачило світ 2010 року в нещодавно створеному львівському видавництві “Святогорець”, яке очолює отець Василь Саган.

Нині дуже невелика частина людей звертає увагу не лише на щоденне віднаходження хліба на сущого, а й на пошук та розуміння слова у будь-яких його формах. Проте слово несе не лише повідомлення, розраховане на сьогоднішній день. Саме здатність до усвідомленого промовляння є визначною характеристикою, що підносить людину до вічного царства духу, багатства якого не зітліють ніколи.

Презентована книжка — це перша збірка проповідей, що належить перу архієпископа Ігора (Ісченка), більш відомого серед українських читачів із праць, присвячених історії християнської церкви в Україні та чернецтву давнього Єгипту.

Проповідь — це специфічний жанр ораторського мистецтва, який не існує, та й не міг би існувати лише на ґрунті світської, суто акерікальної культури. Коли йдеться про цей різновид промов, мусимо чітко пам’ятати, що він вкорінений у дуже специфічну, неодноразову сферу духовного життя людини — в релігію. Власне, обізнаність з історією риторики та ораторського мистецтва, навички красиво говорити в сучасній Україні залишає бажати кращої ситуації. Так само — сфера релігійної освіти українців. Інколи лише слово “промова” викликає в уяві трибуну на Червоній площі в Москві, яка асоціюється із сірістю та незугарністю повидомлення, що звідти лунає, часами брежнєвського “застоя”, а не з блискучими промовами Сократа чи Цицерона, що назавжди увійшли до світової скарбниці надбань людства.

Як зауважив під час презентації владыка Ігор, ситуація з розумінням значення і цінності проповіді в перспективі історії та сьогоднішня складна. Проповідь, “служиння сло-

ва”, є одним з тих найголовніших стовпів, на якому трималася християнська Церква протягом тисячоліть. Це той засіб ефективної комунікації, який в усі часи забезпечував виконання соціальної місії церкви, не давав забути про найголовніше послання, адресоване Христом на всі часи усім народам — любити одне одного. Сьогодні, на думку автора презентованої збірки, є часом, який вимагає реновації жанру проповіді в християнській культурній практиці. Проповідь — це відповідь Церкві на те, що тут і зараз відбувається довкола неї. Проповідь твориться колективно, під час служби Божої, з відчуття священика-служителя специфічних духовно-психологічних потреб його пастви. Проте в жодному випадку проповідь не повинна стати для людини тим, що приспало б її, стало засобом втечі до віртуального світу, відірваного від дійсності.

Повернення до власної людської гідності та цілісної ідентичності, глибокої гуманності — ось як кількома словами можна окресли-

ти головну ідею та послання, вміщене в презентованому виданні.

Заповідь “мати любов поміж собою” є ключовою проблемою сучасного світу, де дуже багато кровопролить відбувається саме через приквіт ненависті людей одне до одного. Проте часто забувають, що справжні переможці володіють чимось потужнішим, ніж зброя, яка множить зло у світі. Це — потенціал любові та гуманності, який виявляє себе у вчинках, а не в полемічних змаганнях між церковними ієрархами та можновладцями з приводу створення помісної церкви тощо. І як слово Христа було адресоване до всіх народів, так і ця збірка розрахована не лише на парафіян християнської церкви східно-го обряду, а й на людей поза церквою.

Кілька особливих слів варто сказати про виступ гурту “Хорея козацька”, запрошеного на презентацію. З перших хвилин виступу Тараса Компаніченка та його товаришів складова враження, що нібито час повернувся на роки 250—300 тому, до пишної й гордої доби бароко — часу, що подарував українській культурі не лише найвищі досягнення мистецтва, а й надзвичайної краси музичні твори церковної тематики. Варто згадати, що Іоганн Себастьян Бах, який творив на зламі XVII—XVIII століть, з якого прийнято починати вести мову про класичну європейську музику, був церковним органістом і уславився саме як творець церковно-літургійної музики.

Так само не чужою церковна тема була Вольфгангові Амадею Моцарту та Антоніо Вівальді, яких світ визнав музичними геніями. Виступ “Хорея козацької” ще раз акцентував увагу присутніх на справжніх витоках сучасної української ідентичності, відкриваючи і вивчаючи як університетах і школах, можливо повернути собі відчуття власної гідності, самостійності та високого рівня гуманістичності, тієї справжньої “любви до ближнього”, яка була лейтмотивом цієї презентації.

Ігор Ісченко, архієпископ Харківський і Полтавський:
— Ця книжка проповідей з’явилася з ініціативи отця Василя Сагана, який організував видавництво “Святогорець” на Львівщині. З ним ми співпрацювали й раніше, видаючи попередні дві мої книжки — збірки статей та інтерв’ю.

Згодиться на публікацію проповідей мене спонукало відчуття необхідності оновлення в нашій Церкві цього різновиду ораторської практики та пошук синтезу тлумачення слова Божого й сучасного суспільного контексту, на який проектується євангельське слово. Саме проповідь втілює місію апостольства, яку Христос поклав на своїх учнів, а через них — на всіх священнослужителів та, до певної міри, на кожного християнина. В Євангелії ж бо сказано: “Ідіть і навчайте всі народи”.

Навчати — означає проповідувати. Навчати потрібно за допомогою різних форм спільної комунікації, використовуючи як живе мовлення, яке було, є й лишатиметься надалі головною формою служіння слова у Церкві, так і періодичні видання, телебачення та радіо, Інтернет, інші сучасні медійні засоби.

Поняття телеєвангелізації та радіоєвангелізації у сучасному світі добре знані. Проте в Україні за умов залежності ЗМІ від політико-економічної кон’юнктури Церква опиняється в ситуації заручника політики. Рішення стосовно того, представника якої конфесії запросити до виступу та що він говоритиме, значною мірою залежить від власника засобу масової інформації. Нині це одна з найважливіших суспільних проблем, яка часто затьмарюється розмовами про

міжцерковні відносини, творення єдиної помісної церкви тощо. Часто цими розмовами маскується втеча від реальної місії Церкви — очищення суспільства від зла, від гріха. Адже ж саме до цього покликане впровадження євангельського слова в нашій повсякденній свідомості.

Проповідь руйнує бар’єр, який людина споруджує між собою та Божественним Одкровенням. Священик покликаний показати приквітність цієї перепони і своїм словом розкрити вічну й непроминушу актуальність Святого Письма, допомогти прочитати його як Боже послання до кожного з нас.

Вахтанг Кіпіані, журналіст, модератор презентації:

— Сьогоднішній виступ Тараса Компаніченка з гуртом “Хорея козацька” ще раз підтвердив, що ті барокові культура та музика, яку вони пропагують, невимовно глибокі. Два-три століття тому суспільство України було зовсім іншим не лише за матеріальною культурою, а й за тими духовними цінностями, які панували серед тодішніх українців. І певні елементи минувшини залишаються в нас, формують нашу сьогоднішню ідентичність. Владика Ігор — один із небагатьох справжніх людей з минулого, коли ще не було тотальної комерціалізації, піару, чогось надсучасного та цинічного.

Для мене велика честь бути поруч із цією людиною. Коли мене запитують про еталон пастиря або священника, перше, що в мене виникає в голові стосовно українського священнослужителя, — це владыка Ігор. На моє переконання, будь-який церковний ієрарх має бути світочем, взірцем не тільки для парафіян, а й для всього християнського світу, як то був Святий Отець Іван Павло II.

Владыка Ігор — це унікальне явище в українській культурі й українському християнстві. Його вплив вищий за формальний вплив пастиря. Він у широкому сенсі є проповідником християнства. І саме повернення до того справжнього, втраченого, яке “Хорея козацька” відроджує в музиці, він відроджує в царині віри. Тому я певен, що значення презентації його нової збірки проповідей непроминальне.

Надія КИР’ЯН
Фото Ксенії ГЛАДИШЕВОЇ

СПРАВЖНІЙ ПОЕТ ВІД БОГА

Нещодавно у Видавництві Жупанського вийшла книжка поезій Василя Старуна “Кора нації”. На презентацію видання до Національного музею Тараса Шевченка зібрався знавці й поціновувачі поезії, серед яких Юрій Ковалів, Павло Вольвач, Михайло Брайтчевський, Василь Клічак, Микола Луго-вик, Костянтин Мордатенко та інші.

Вів вечір лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Василь Герасим’юк, який зробив екскурс в історію, розповівши, що Василь Старун з’явився в Києві з віршами у 1980-ті, в час перебудови. Тоді, крім поетів розстріляного відродження, вже можна було видавати “неформат”. Вийшли збірки Віктора Кордуна, Василя Голобородька, Миколи Воробйова та інших свого часу замовчуваних поетів-модерністів. Василь з’явився як поет-коваль. Пізніше виявилось, що він ще й молотобоець. Це була його екзотична маска.

Василь Старун — поет надзвичайно інтелектуальний і водночас природний. Якщо скласти словничок імен, які зустрічаються в його віршах, це будуть сотні діячів культури з усього світу.

Так склалося, що про Василя Старуна знаємо мало. Свого часу увагу привернув його талановитий земляк, поет з Луганщини Василь Голобородько. Пізніше, в 1990-ті, було не до поезії. Активніше Старуна почали друкувати з 1999 року. Збіркою “Калігулі” він утвердився як один із найцікавіших українських

поетів. Коли його твори вийшли в Івано-Франківську, він влаштував там поетичні вечори, і сприйняли його напрочуд гарно. У галичан виявився “ключ” до розуміння й сприйняття такої поезії.

“Нова збірка має особливості, — зазначив Василь Герасим’юк. — Василь Старун — затятий верліброст, а тут — римувє. Але й рима в нього незвичайна — захована всередині рядка. Надзвичайно цікава ритмомелодика вірша, він “поет ритму”, який шукає навколо себе. Своєрідна й графічна побудова вірша”.

Василь Клічак, видавець збірки “Калігулі”, нагадав, що ініціаторами того видання були Луганська “Просвіта”, голова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павло Мовчан, головний редактор “Слова Просвіти” Любов Голота. А редактором збірки — чудовий поет, перекладач Микола Мірошниченко. На книжку надійшло багато позитивних відгуків. “Мене дуже зворушує, — зауважив пан Василь, — що про видання збірок Василя Старуна потурбувався не стільки він сам, як його друзі”.

Видавець “Кори нації” Олег Жупанський сказав, що Василь Старун прекрасною орієнтується в культурних пластах світової літератури. Він постійно живе в рідному селі Данилівці на Луганщині, тривалий час працював ковалем, а нині — журналістом. Можливо, це й на краще, бо там нема зайвої метушні, сприятливі умови для заглиб-

лення в себе. Василь створив власний поетичний світ, що вдається далеко не кожному. Якби він жив в іншій країні, де поважають митців, був би одним із чільних поетів.

Поет, перекладач Сергій Чирков розповів, що має написані від руки вірші Василя Старуна 1960-х років. У нього, вважає пан Чирков, не було років учнівства, він народився поетом. Василь — органічний, пише, як дишає. Його голос міцнішав, але поет залишався собою.

Промовці висловили різні міркування про близькість Василя Старуна до київської школи чи участь у ній, згадали тих, кого вважають творцями цієї школи. У питанні причетності до неї цілковитої ясності нема. Є версія, що до київської школи належать лише Василь Голобородько, Віктор Кордун, Микола Воробйов, Михайло Григорів. Дехто вважає, що її учасниками були також Валерій Ілля, Станіслав Вишенський, Валентина Отрощенко, Михайло Саченко та інші.

Доктор філологічних наук, професор, письменник Юрій Ковалів вважає, що всі висловлені версії мають право на існування. Поети мусять гуртуватися, ділитися здобутками. Але необов’язково навіть ті, кого зараховують до якоїсь школи (київської, нью-йоркської чи празької), вважають себе їхніми учасниками. Як приклад навів Емму Андієвську і Віру Вовк, які мислять себе окремими посталями, не належними до якихось груп. Так і Василь Старун

Василь Старун презентує свою книжку

— це могутня особистість, здатна створити власну школу.

Історик, поет Михайло Брайтчевський також пишається земляком: “Вважаю, що справжній поет — від Бога. Це рідкісне явище. Він непомітно веде нас до вершини слави — творчості. Ми дивуємося й дивується увесь світ”. Поет Микола Луголик назвав Василя Старуна “конструктором слова”, відчув у його віршах ґрунтовне знання японської поезії, приховану музику, створену ним дивовижну картину світу.

Коли читав вірші Василь Старун, усі були зачаровані й слухали

що магічну мелодіку звукопису:

лукаво пісня зринула над ставом пішов туман: аж чуті батіжок на луках

лука — вкладений тобі до рук — зелений

Василь Старун у завершальному слові оригінально подякував за висловлені щирі слова: “Я такої високої оцінки не очікував. Хоч міг би й очікувати, зважаючи на мій вік і багаторічну працю над словом”.